Omaishoitajaliitto

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus teamsissa 15.11.2023

Elias Vartio
Omaishoitajaliitto
Oikeudellinen asiantuntija
OTM, VTM

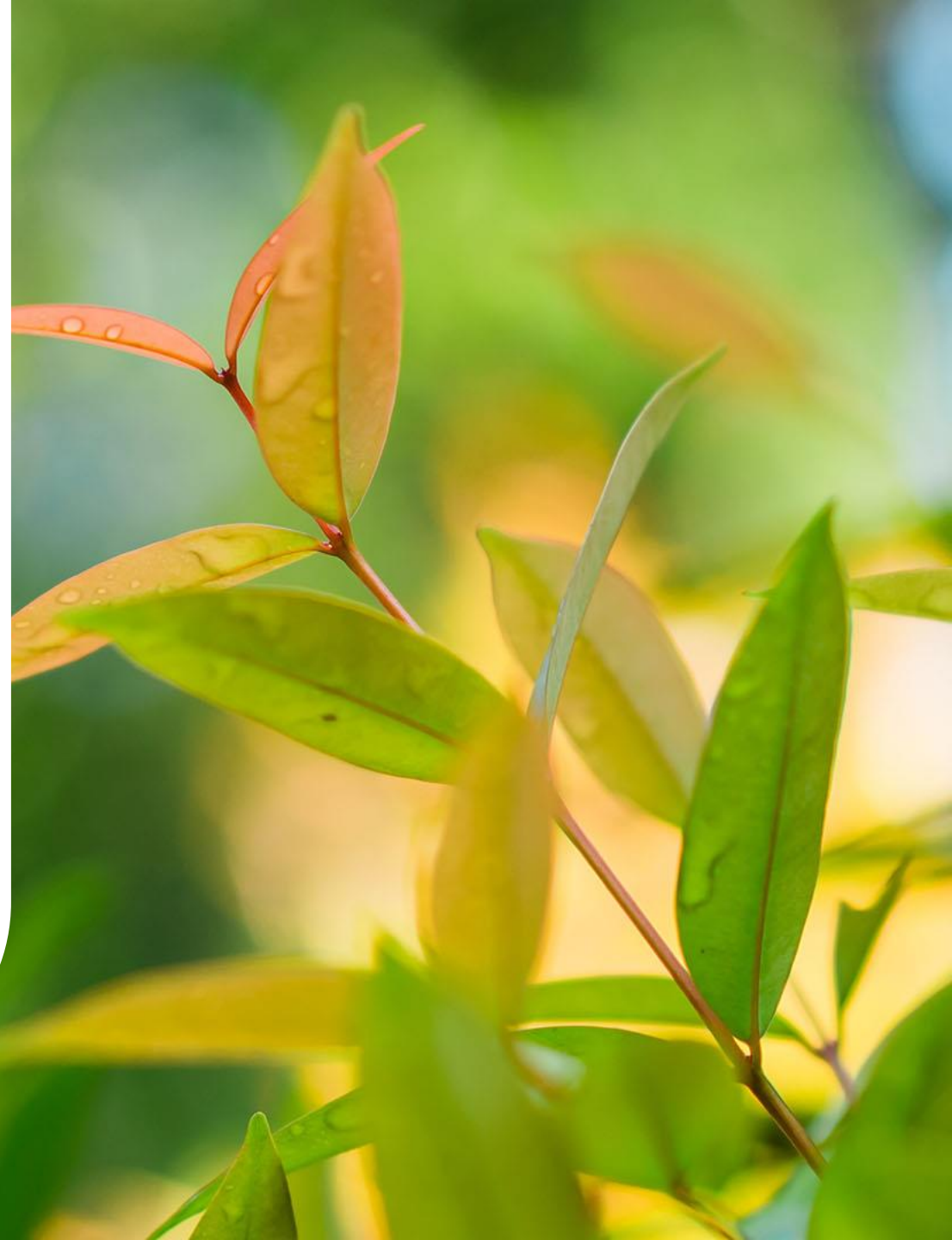

Omaishoitoperheet Suomessa

- Sopimusomaishoitajia noin 50 000
- Sopimuksen tehneitä ja sopimuksettomia omaishoitajia noin 350 000
- Omaishoidettavien ja hoitajien joukko on moninainen, elämäntilanteet ja sosioekonomiset tilanteet voivat vaihdella suuresti.
- Tyypillisesti kuitenkin muuta väestöä rajatummat mahdollisuudet lisäansioihin, koska omaishoidon tilanne voi olla hyvin sitova ja kuormittava.
- Noin viidesosa sopimusomaishoidettavista on alaikäisiä.

Sosiaaliturvamuutosten suuri kuva

- Itse lakiesityksessä omaishoitoperheet on huomioitu tämän nimenomaisen lain muutoksissa.
- **Kokonaisvaikutuksia muista sosiaaliturvan leikkauksista omaishoitoperheille ei** kuitenkaan ole **huomiotu** tässä lakiesityksessä.
- Sosten mukaan toimentuloturvan piiriin siirtyviä uusia asiakkaita 47 000.
- **Heikennykset asettavat välillisesti omaishoitajat heikompaan asemaan, kun muut kansalaiset, koska rajoittuneet ansaintamahdollisuudet.**
- Vaarana lapsilisien ja omaishoidontuen leikkaantuminen toimeentuloturvassa; Myös omaishoitoperheiden ja lasten omaisuudensuoja uhattuna, koska toimeentulotuessa lähtökohtaisesti realisoidaan omaisuus ensin.

Tämä nimenomainen lakiesitys

Omaishoitajaliitto pitää esityksessä hyvänä sitä, että poikkeusperusteina pykälän 3. momentissa huomioidaan erilaiset omaishoitoperheiden tarpeet ja tilanteet kuten:

1) lapsen etu,

2) hakijan tai hänen perheenjäsenensä erityisestä hoidosta tai vammaisuudesta aiheutuva lisätilan tarve, taikka vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) mukaan tehdyt muutokset nykyisessä asunnossa; (..)

4) hakijan tai hänen perheenjäsenensä heikko terveydentila, muutoin alentunut toimintakyky tai yli 80 vuoden ikä;

Omaishoitajaliitto pitää myös tervetulleena sitä, että lausuntokierroksen jälkeen listausta on muokattu siten, että se ei ole enää täysin tyhjentävä, vaan 6)-kohdan mukaan on myös mahdollista huomioida ”muu 1- 5 kohtaan verrattava perusteltu syy”. **Omaishoitajaliitto toivoo tässä valiokunnalta kirjausta mietintöönsä siitä, että kokonaistaloudellinen arvio voi olla muu perusteltu syy.** Tämä olisi tärkeää, koska voi olla tilanteita, joissa yhteiskunnan ja perheen näkökulmasta harkintaa voisi käyttää myös muunlaisiin ratkaisuihin tilanteissa, joissa se esimerkiksi vähentää muita yhteiskunnallisia kuluja.

Omaishoitajaliiton suositukset

- **Omaishoidon tuki tulee säätää etuoikeutetuksi tuloksi** toimeentulotuessa, eli että se tulona jätetään huomiotta. Johdonmukaista olisi jättää myös sijaishoitajien palkkiot huomiotta. Tämä voisi välillisesti vähentää sote-sektorin henkilöstöpainetta sekä yksinkertaistaa toimeentulotuen myöntämistä omaishoidon tilanteissa. Sijaishoitajilla tarkoitetaan yhtä omaishoitajien vapaiden järjestämistapaa, jossa toinen henkilö sijaistaa omaishoitajaa lyhytaikaisesti.
- **Lapsilisät tulee säätää etuoikeutetuksi tuloksi**, sillä tällä hetkellä lapsilisät parantavat kaikkien lasten keskinäistä yhdenvertaisuutta, paitsi kaikkein köyhimpien, toimeentulotuen varassa elävien lasten, joilta lapsilisät leikataan pois tuloina.
- **Eläkkeensaajan asumistuen ja yleisen asumistuen heikennysten vaikutuksia eläkeläisiin voisi lieventää soveltamissäännöksellä, jonka mukaan asiakkaalle edullisempaa tukea tulee soveltaa**. Tämä olisi toimena väliaikainen, sillä hallitusohjelman mukaan asumistuen kokonaisuudistus on joka tapauksessa suunnitteilla.

Mikäli lievennyksiä tai korjauksia ei tehdä on vaarana että:

- Omaishoitajana toimiminen rahoitettaisiin jatkossa yhä useammin byrokraattisesti raskaalla toimeentulotuella. Tämä voisi merkittävästi heikentää edellytyksiä toimia omaishoitajana ja siten lisätä sote-sektorille kohdistuvaa henkilöstö- ja resurssipainetta. Tämä voisi myös loukata omaishoitajien omaisuudensuojaa, sillä heidän tulisi toimeentulotuen säännösten mukaisesti ensin realisoida muu omaisuutensa, vaikka heikentynyt taloudellinen tilanne ainakin osittain johtuu omaishoidon tilanteesta.
- Yhä useampaa perhettä kohtaa lapsiperheköyhyys. Vähävaraisten perheiden lapsilisät leikkaantuvat jatkossa pois perheen joutuessa toimeentuloturvan varaan. Tämä tekisi myös mahdottomaksi tai vaikeaksi esimerkiksi hallituksen visioiman osake- tai rahastosäästämisen lapsille. Tältä osin muutokset loukkaisivat myös lasten omaisuudensuojaa välillisesti, sillä heiltä vietäisiin mahdollisuus säästää.
- Eläkeläisten köyhyys kasvaa tilanteissa, joissa kotitalouksissa asutaan monisukupolvisesti esimerkiksi omaishoidon tilanteiden vuoksi.

Kiitos.

Elias.vartio@omaishoitajat.fi

020 7806 511

Olkaa yhteyksissä!

Kiitos!

Omaishoitajaliitto

Hämeentie 105 A 18, 00550 Helsinki
Puhelin 020 7806 500

omaishoitajat.fi
#omaishoito #omaishoitajat